Psikometrik Ağ Analizi

Okan Bulut, Ph.D.

Measurement, Evaluation, and Data Science
University of Alberta

Sunum İçeriği

- Psikometride geleneksel ve ağ analizi yaklaşımları
- Gaussian grafik modeli (GGM)
- Ağ modellerinin kestirimi
- Psikometride ağ analizi uygulamaları

Psikometride Geleneksel Yaklaşımlar

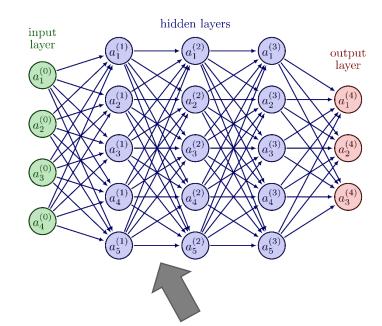
Eğitimsel ve psikolojik ölçmede:

- Yansıtıcı modelleme (ör., faktör analitik modeller) Ölçülen özellik, gözlemlenen değişkenlere bağlı olarak olarak kavramsallaştırılır.
- 2. **Biçimlendirici modelleme** (ör., temel bileşen analizi) Ölçülen özellik, gözlemlenen değişkenlerin ortak etkisi olarak görülür.
- 3. Üçüncü bir modelleme yaklaşımı???

Psikometride Ağ Analizi Yaklaşımı

- Ağ analizinde ölçülen özellikler, "gözlemlenen değişkenler arasındaki nedensel ilişkiler sistemi" olarak tanımlanır (<u>Schmittmann et al., 2013</u>).
- Örneğin,
 - Uyku eksikliği, yorgunluk ve konsantrasyon sorunlarına odaklanan bir depresyon envanterine sahip olduğumuzu varsayalım.
 - Geleneksel psikometrik bakış açısında, bu maddelerden elde edilen sonuçları birleştirir ve bir kişinin depresyon düzeyini temsil eden tek bir puan oluştururuz.
 - Ağ analizi perspektifinde ise öncelikli olarak belirtiler arasındaki olası doğrudan ilişkileri dikkate alırız.
 - Ör. uyku eksikliği → yorgunluk → konsantrasyon sorunları

Psikometrik Ağlar ≠ Sosyal Ağ ya da Yapay Sinir Ağları

Gaussian Grafik Modelleri (GGM)

• GGM (<u>Costantini et al., 2015</u> n sayıda düğüm (node) ve m sayıda ayrıt (edge)

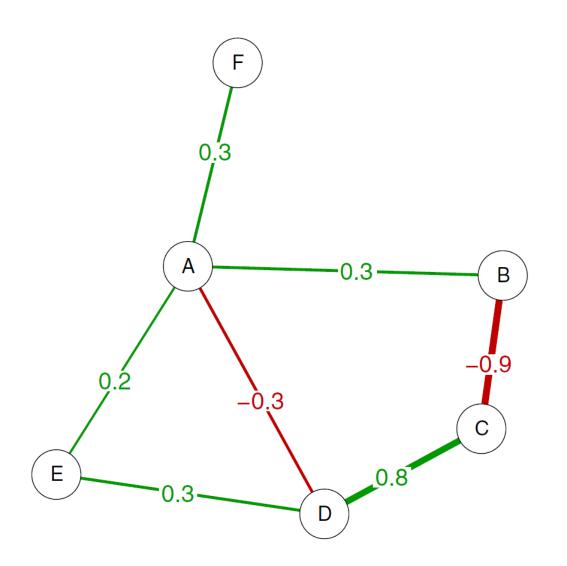
içeren bir ağ modelidir

Her bir ayrıt değişkenler arasındaki ilişkinin gücünü temsil eder. Ayrıtlar yönlü (yani yön gösteren oklar) ya da yönsüz (yani düz çizgiler) olabilir.

Gaussian Grafik Modelleri (GGM)

- GGM modelleri genellikle kısmi korelasyon değerleri üzerinden kestirilir.
- Ağ grafikleri oluşturulurken araştırmacılar genellikle negatif kısmi korelasyonlar için "kırmızı" çizgiler, pozitif kısmi korelasyonlar için ise "yeşil" çizgiler kullanır.
- Ağırlıklı ayrıtlar: Daha geniş (yani daha kalın) ve daha doygun çizgiler (yani bağlantılar), daha güçlü kısmi korelasyonları (yani sıfırdan uzak korelasyonları) gösterir.
- Ağırlıksız ayrıtlar: Ayrıt, yalnızca bir ilişkinin varlığını veya yokluğunu temsil eder.
- Eğer iki değişken arasında kısmi korelasyon = 0 ise, değişkeninlerin birbirinden bağımsız olduğunu göstermek için iki düğüm arasında bağlantı çizilmez.

Ağırlıklı ayrıtların olduğu bir ağ modeli örneği

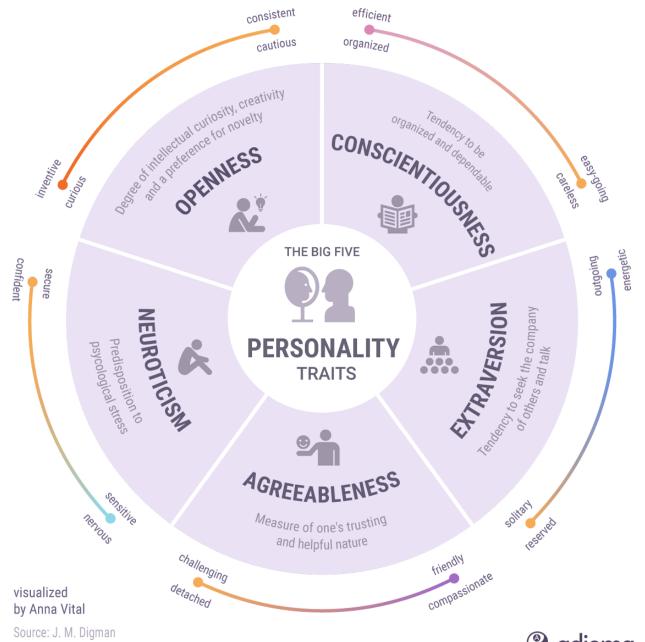

Altı düğümden (yani değişkenden) ve yedi ayrıttan oluşan bir ağ.

Pozitif ayrıtlar yeşil, negatif ayrıtlar kırmızı renk ile gösterilmektedir.

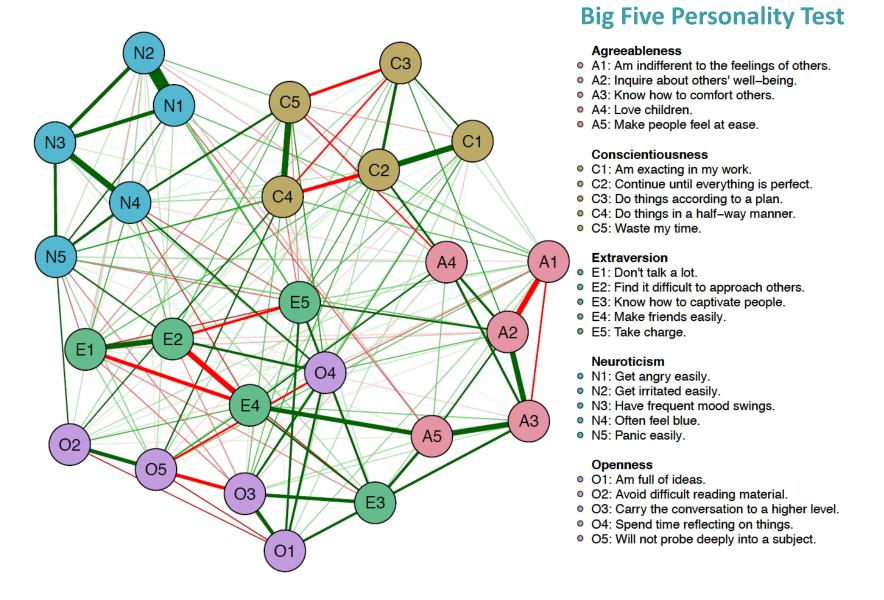
Harfler farklı düğümleri tanımlar, sayılar ise ayrıtlarla ilişkilendirilen ağırlıkları temsil etmektedir.

Kaynak: Costantini et al. (2015)

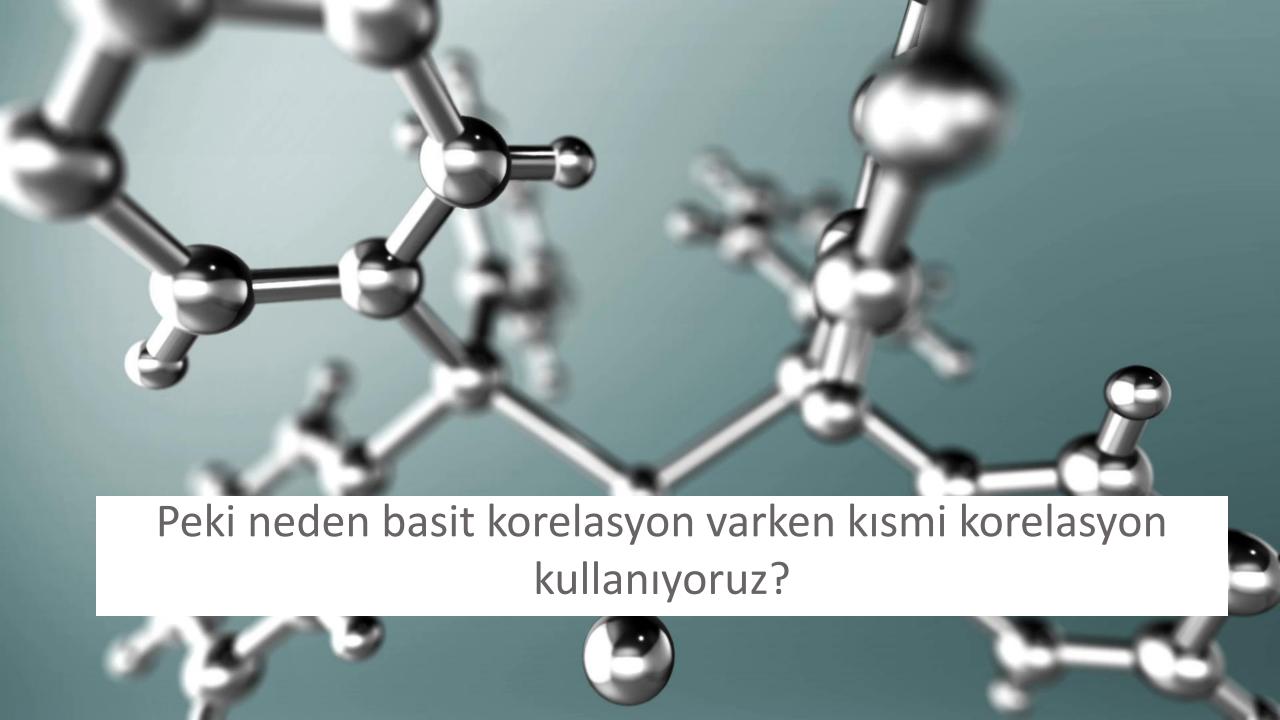

Source: J. M. Digman
Personality Structure: Emergence of the Five-Factor Model

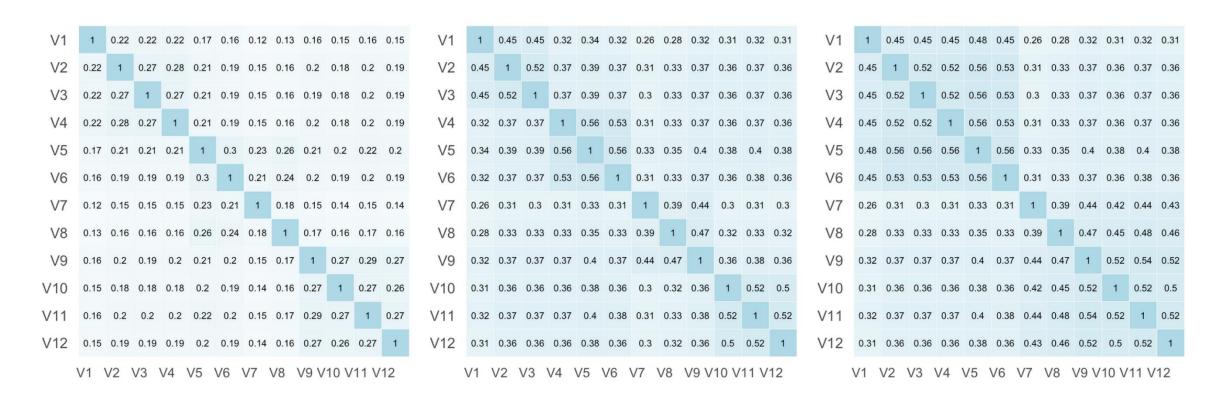

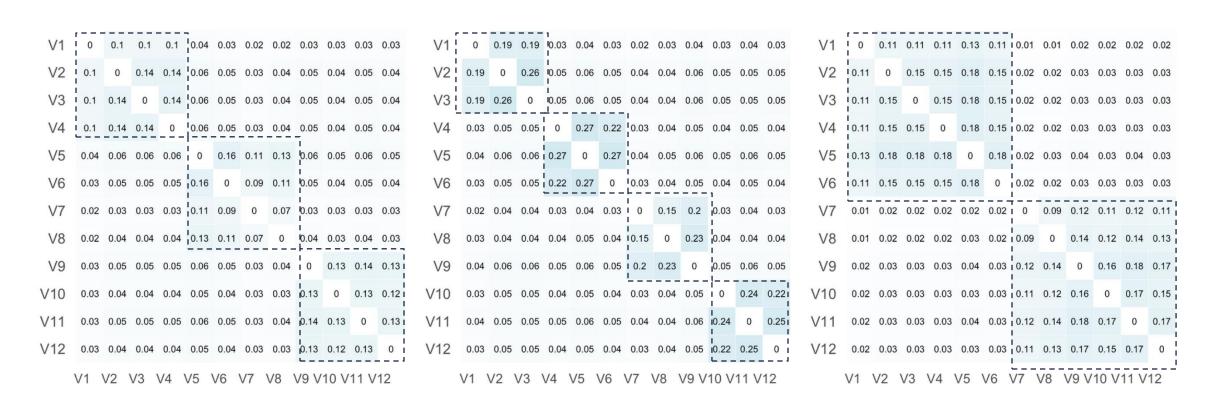
Kaynak: Epskamp, S. (2017). Network psychometrics (Doctoral dissertation). Amsterdam: University of Amsterdam.

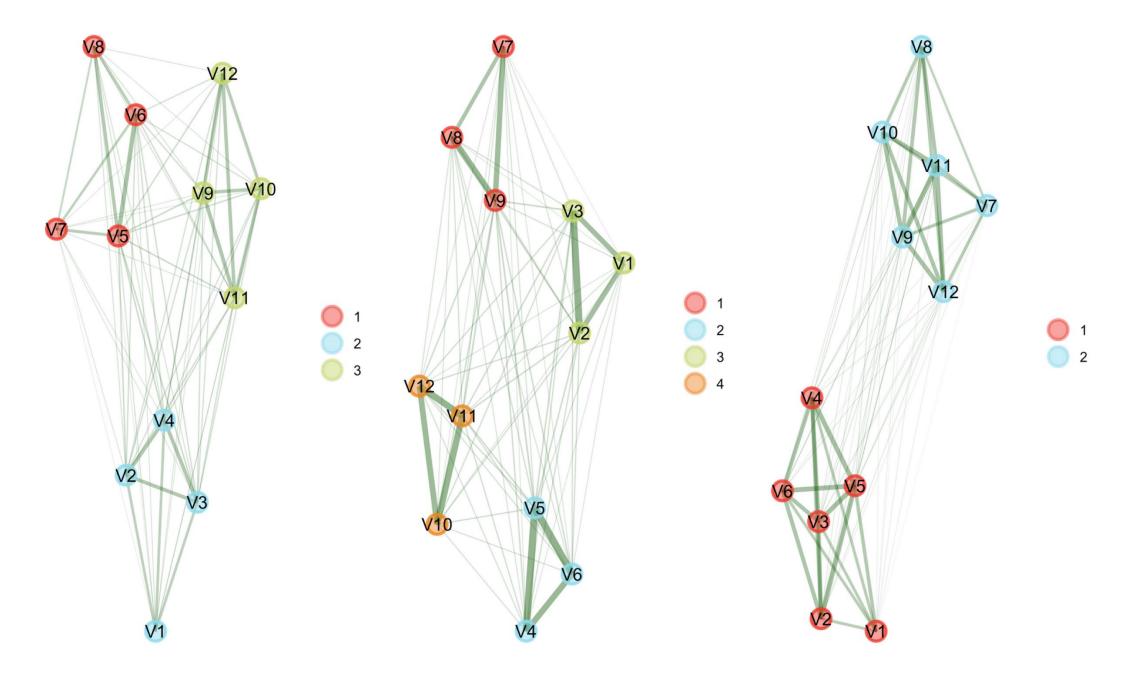

Aşağıdaki basit korelasyon matrislerine bakarak kaç faktörlü bir yapı olduğunu tahmin edelim...

Şimdi de aynı verilerden elde edilen "kısmi" korelasyon matrislerine bakarak tahmin yapalım...

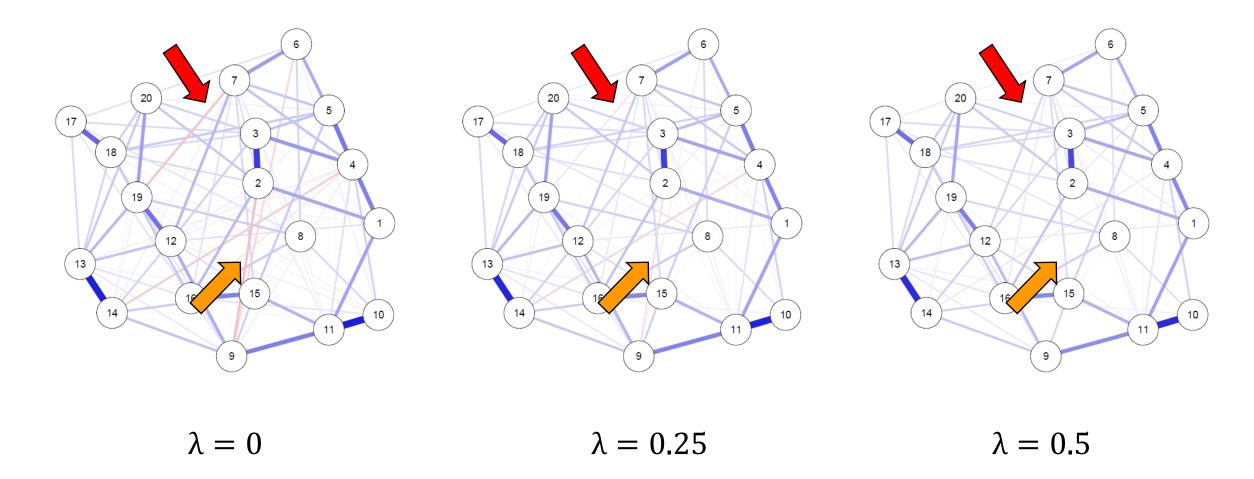

Ağ Modellerinin Kestirimi: Lasso ve Grafiksel Lasso

- Ağ yapılarında kompleks modelleri önlemek için zayıf bağlantıların sayısını sınırlamak gereklidir.
- Least absolute shrinkage and selection operator (Lasso; <u>Tibshirani, 1996</u>) gibi istatistiksel düzenleme tekniklerini kullanarak zayıf bağlantıları ortadan kaldırmak mümkündür.
- Lasso (L1) düzenlemesi, bir ağ modeli tahmin edilirken kısmi korelasyon katsayılarını daraltır, bu da küçük korelasyon katsayıların sıfır olarak tahmin edildiği anlamına gelir.
- Lasso GGM modellerinin kestiriminde kullanıldığında grafiksel lasso ya da kısaca Glasso (<u>Friedman et al., 2008</u>) ismini alır.

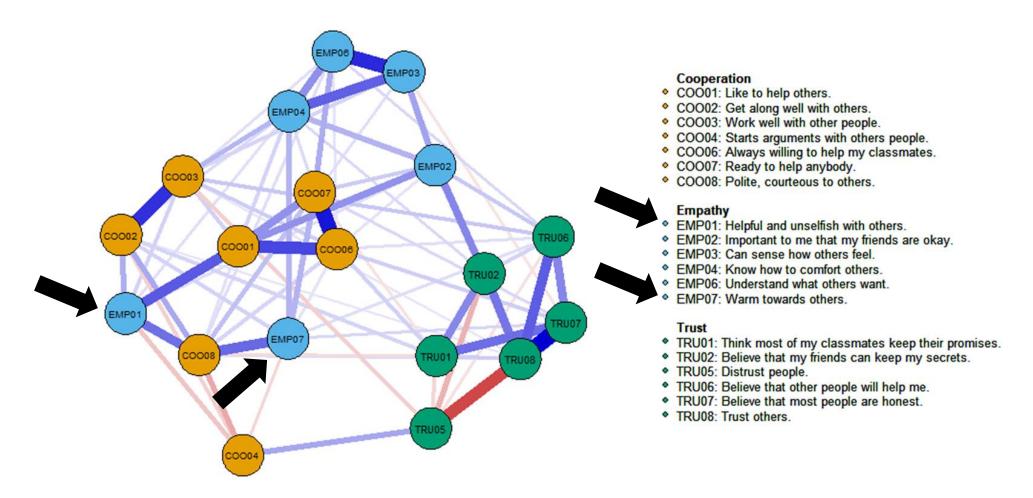

Kaynak: Epskamp and Fried (2017)

Psikometride Ağ Analizi Uygulamaları

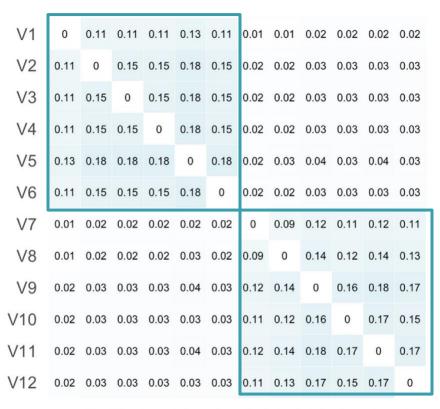
Yapı ve Kapsam Geçerliliğini Test Etme

Clelland, A.C., & Bulut, O. (2024, April). A network psychometrics approach to explore Canadian students' collaborative skills. Poster presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Philadelphia, PA.

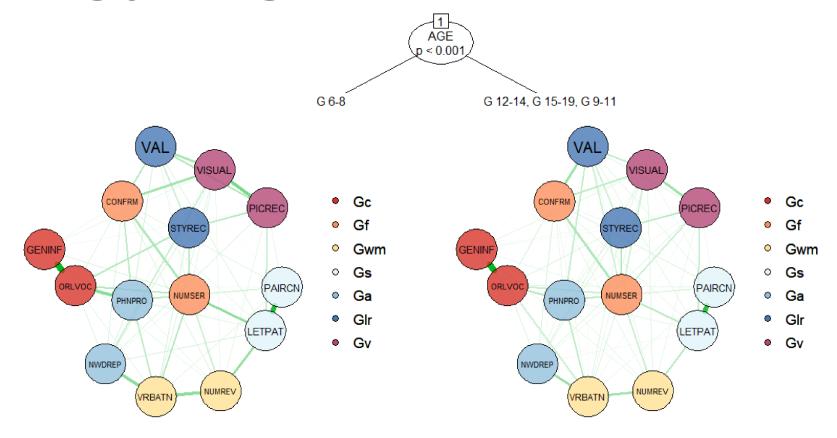
Test Boyutluluğu Analizi

 Exploratory Graph Analysis (EGA; Golino & Epskamp, 2017)

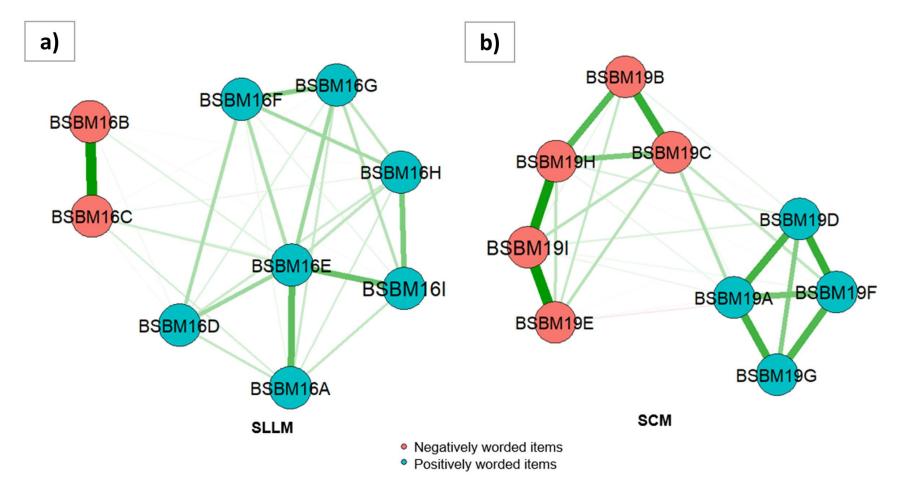
V1 V2 V3 V4 V5 V6 V7 V8 V9 V10 V11 V12

Ölçme Değişmezliği

Kaynak: Bulut, O., Cormier, D. C., Aquilina, A. M., & Bulut, H. C. (2021). Age and sex invariance of the Woodcock-Johnson IV Tests of Cognitive Abilities: Evidence from psychometric network modeling. Journal of Intelligence, 9(3), 1-16. https://doi.org/10.3390/jintelligence9030035

Madde İfade Etkisi

Kaynak: Bulut, H. C., Bulut, O., & Clelland, A. (2024). A psychometric network analysis approach for detecting item wording effects in self-report measures across subgroups. *Field Methods*. https://doi.org/10.1177/1525822X241247444

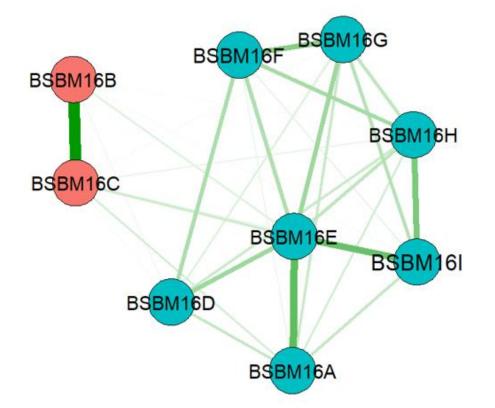
"Students Like Learning Mathematics" in TIMSS 2019

BSBM16A	I enjoy learning mathematics	Olumsuzluk				
BSBM16B_R	I wish I did not have to study mathematics	Oluliisuziuk				
BSBM16C_R	Mathematics is boring	Olumsuz çağrışım				
BSBM16D	I learn many interesting things in mathematics		, 0	•		
BSBM16E	I like mathematics					
BSBM16F	I like any schoolwork that involves numbers		1 = Disagree a lot	2 = Disagree	3 = Agree	4 = Agree a lot
BSBM16G	I like to solve mathematics problems					
BSBM16H	I look forward to mathematics lessons		4 = Disagree a lot	3 = Disagree	2 = Agree	1 = Agree a lot
BSBM16I	Mathematics is one of my favorite subjects.					

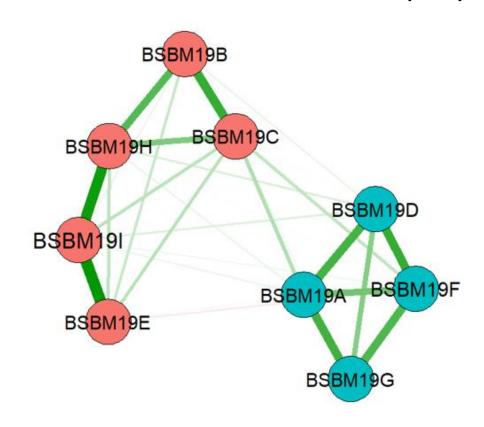
"Students Confident in Mathematics" in TIMSS 2019

I usually do well in mathematics
Mathematics is more difficult for me than for many of my classmates
Mathematics is not one of my strengths
I learn things quickly in mathematics
Mathematics makes me nervous
I am good at working out difficult mathematics problems
My teacher tells me I am good at mathematics
Mathematics is harder for me than any other subject
Mathematics makes me confused

Students Like Learning Mathematics (SLLM)

Students Confident in Mathematics (SCM)

Olumlu maddeler
Olumsuz maddeler

Yapı ve Madde Tutarlılığı

Yapı Tutarlılığı

Tespit edilen ağ yapısının tekrarlı bootstrap örneklemler alındığında yine ortaya çıkıyor mu?

Madde Tutarlılığı

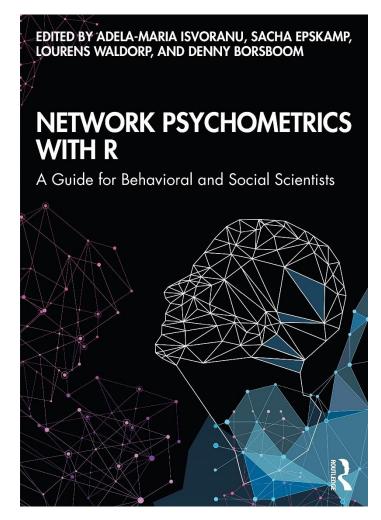
Analiz edilen maddeler tekrarlı bootstrap örneklemler alındığında yine yine aynı madde grubu ya da komünitesine ait çıkıyor mu?

Kaynak: Christensen, A. P., & Golino, H. (2021). Estimating the stability of psychological dimensions via bootstrap exploratory graph analysis: A Monte Carlo simulation and tutorial. *Psych*, *3*(3), 479-500. https://doi.org/10.3390/psych3030032

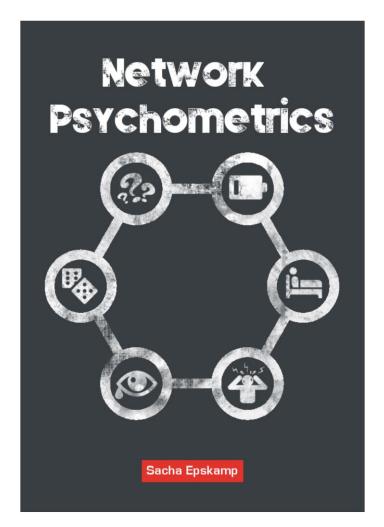
Yerel Bağımsızlık Varsayımını Test Etme

- Ölçülen ortak bir beceri olması dışında maddeleri birbirlerine bağlayan başka etken var mı? (Madde Tepki Kuramı)
- Unique Variable Analysis (Christensen et al., 2022) birbirlerine bağlı madde çiftlerini tespit etmekte kullanılır → weighted topological overlap (wTO)
- wTO ağ içindeki düğümlerin ne ölçüde benzer ayrıt ya da kenarlara sahip olduğunu ölçer.
- wTO ≥ 0.25 → maddeler arası gereğinden fazla bağımlılık olduğunu, yani bazı soruların gereksiz olduğunu gösterir.

Ek Kaynaklar

https://www.researchgate.net/publication/313344229 Network Psychometrics